

Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

Årsrapport 2009.

1. Innledning – generell omtale

Virksomheten til Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring har i 2009 vært styrt av tre dokumenter:

1. Strategiplanen Likeverdig opplæring i praksis!
2. Det årlige oppdragsbrevet fra Utdanningsdirektoratet
3. NAFOs strategidokument som angir senterets arbeidsmåte gjennom regionale nettverk (hjul) pålagt oss i mandat fra Kunnskapsdepartementet 2004.

1. Strategiplanen Likeverdig opplæring i praksis.

Omtales under pkt. 4.

2. Det årlige oppdragsbrevet fra Utdanningsdirektoratet

Omtales under punkt 2.

3. NAFOs strategidokument som angir senterets arbeidsmåte gjennom regionale nettverk (hjul) pålagt oss i mandat fra Kunnskapsdepartementet 2004.

Innsatsen i forhold til spredning av kompetanse og nettverksbygging rettes primært inn mot de strategiske leddene i forvaltningen, i opplæringsvirksomheter og ved høyskoler og universiteter. Praksisfeltet innlemmes ved at NAFO arbeider direkte i forhold til opplæringsvirksomheter utpekt av fylkesmannen i hvert fylke. Virksomhetene får et spesielt fokus – de blir fokusvirksomheter. Det finnes fokusvirksomheter innen barnehage, grunnskole, videregående opplæring og voksenopplæring i alle fylker, disse enhetene samarbeider i

regionale nettverk, NAFO-hjulet – hvor også høgskolen/universitetet i regionen inviteres til å delta. Det vært drevet omfattende etterutdanning i samarbeid med instanser i disse nettverkene. Totalt 106 kurs som fordeler seg slik på de ulike nivåene: 31% barnehage, 31% grunnskole (her har skoleledere og lærer fra videregående opplæring også vært tilstede), 16% videregående opplæring, 4% voksenopplæring, 10% barnehage- og skoleeiere, 4% UH og 4% andre (biblioteksansatte, PPT etc.). Med et gjennomsnitt på 50 deltakere pr.kurs vil dette omfatte i overkant av 5000 personer. I tillegg til dette kommer det spesielle programmet vi gjennomfører i grunnleggende norsk. Skoleringen som er innbakt i hjulmøtene og i de nasjonale nettverksamlingene for virksomheter på ulike nivåer, er heller ikke med i kursene nevnt over.

Det er en stor utfordring at fylkesmannen i noen områder ser seg nødt til å avslutte dette samarbeidet. Det pekes i den forbindelse på de bindinger som legges på dette leddet i forhold til å føre tilsyn. Det er selvfølgelig svært viktig at det utføres kvalitativt godt tilsyn med eiere og virksomheter i opplæringssystemet, men NAFO beklager at fylkesmennene ikke har kapasitet til å drive med sentrale utviklingsoppgaver. Dette sentrale leddet i flere av våre regionale nettverk er således falt ut, og disse nettverkene består nå av tre ledd (eiere, høgskoler/universiteter og virksomheter). Det koordinerende leddet er falt ut, og det må tenkes nytt i forhold til implementeringsstrategien. Hjulmøter i Oslo og Akershus har av den grunn ikke blitt avholdt i 2009, for Oslos del også fordi skoleeier ikke har møtt på samlingene siden 2007. Dette innebærer av to av leddene i hjulet har falt bort. Det er avholdt 13 hjulmøter i 2009, og vi er inne i en prosess der vi vurderer hvilke endringer vi skal foreta i forhold til de aktuelle områdene.

Det er en stor utfordring å nå ut til tilsatte på høgskoler og universiteter. Vi forsøker å nå ledere i UH-sektoren direkte ved for eksempel å ha innlegg på personalseminarer for virksomheter i sektoren, og/eller gjennom å invitere oss selv til møter med ledelsen for virksomhetene. Vi har tidligere også forsøkt en slik tilnærming uten store resultater, og har hatt en pause i denne påvirkningsmåten. Vi har imidlertid gjenopptatt dette arbeidet, og har hatt stor gjennomslagskraft ved et par høgskoler. Vi fortsetter derfor arbeidet med å nå høgskoletilsatte på denne måten. Ellers har vi stor suksess gjennom å invitere til samarbeid om konkrete prosjekter, blant annet i det store barnehageprosjektet. Gjennom en slik tilnærming har vi nådd ut til de fleste høgskoler og universiteter, og samarbeidet ser ut til å ha bidratt til kompetanseheving av sektorens tilsatte. Vi har gjennomført en brukerundersøkelse (høsten 2009) der vi blant annet innhentet synspunkter fra samarbeidspartnere. Brukerundersøkelsen viste at brorparten av våre samarbeidspartnere var godt fornøyd med NAFOs virksomhet. Fokusskolene ønsket imidlertid mer etterutdanning og flere besøk fra rådgiverne på senteret, men de ga uttrykk for at de var fornøyd med samarbeidet. Fokusskolesamlingene og konferansene var svært populære. Det var hyggelig å kunne oppsummere med at barnehage- og skoleeiere og UH-sektoren var svært fornøyd. Fokusvirksomhetene innenfor voksenopplæringen pekte på behovet for bedre samordning mellom NAFO og Vox.

For å dekke et behov for å nå direkte ut til eiernivåene, startet vi i 2008 et nasjonalt nettverk for skoleeiere (grunnskoler). Det viste seg at denne gruppen hadde behov for å diskutere utfordringer i forbindelse med implementering av sentrale føringer, organisering av opplæringen etc. Da det

ser ut til at nettverket i noen grad imøtekommer slike behov, vil vi videreutvikle dette nettverket. Det ble gitt uttrykk for stor tilfredshet med dette nettverket i brukerundersøkelsen.

2. Felles mål i oppdragsbrev for 2009

2.1 Være oppdaterte på forsknings- og utviklingsarbeid på fagområdene sine og bruke forskningsbasert kunnskap i formidlingsvirksomheten mot sektoren

Beskrivelse av aktivitet

Alle rådgiverne oppdaterer seg jevnlig i forhold til forsknings- og utviklingsarbeid innenfor fagområdene sine, og bruker forskningsbasert kunnskap i sin formidlingsvirksomhet.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

Det er av vesentlig betydning at kunnskapsformidlingen senteret driver er oppdatert faglig. Bare på den måten kan NAFO bidra til at utviklingsarbeidet i praksisfeltet kvalitetssikres. Det er imidlertid viktig å peke på at senteret representerer perspektiver som skal inkluderes i all pedagogisk aktivitet i utdanningssystemet. Dette betyr at vi må forholde oss til alle fag, sentrale føringer og spørsmål knyttet til organisering og ledelse på alle nivåer i utdanningssystemet. I tillegg er fagporteføljen svært bred. Vi skal holde oss oppdatert innenfor migrasjonspedagogikk (herunder spesialpedagogiske områder) og språkvitenskap (morsmål og norsk som andrespråk), og feltet vårt omfatter også psykologiske, samfunnsfaglige, antropologiske og juridiske emner. Det er således et omfattende kunnskapsfelt rådgiverne skal forholde seg til.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Grunnet mange oppdrag har det vært et stort arbeidspress på NAFO i 2009. Det kan derfor ha vært vanskelig å holde seg fullt oppdatert i perioder. Aktiviteten har ligget innenfor NAFOs ordinære mandat og ordinære budsjettamme

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Spesifisert aktivitetsrapport for 2009 blir lagt ut på www.hio.no/nafo

2.2 Systematisere og formidle gratis nettbaserte ressurser og støttmateriell på fagfeltene de er ansvarlige for

Beskrivelse av aktivitet

I 2009 har NAFO utarbeidet og publisert følgende gratis nettbaserte publikasjoner/veiledninger/idehefter:

1. Brosjyre om flerkulturell opplæring (bokmål, nynorsk og engelsk).
2. veiledning til læreplanen i grunnleggende norsk.
3. veiledning til læreplanen i morsmål.
4. kartleggingsmateriell til læreplanen i grunnleggende norsk.
5. materiell for kartlegging av skolefaglige ferdigheter hos nyankomne 16-20-åringer med mangelfull skolebakgrunn.
6. Idehefte for bruk av språklig og kulturelt mangfold i arbeid med fagene.
7. Idehefte: Tiltak for språklige minoriteter i opplæringen innenfor kriminalomsorgen.
8. Verktøy for kartlegging av leseferdighet ferdigstilt på tre nye språk (disse ligger ikke på nettet, men må bestilles i utdanningsdirektoratet).
9. Leserelaterte prøver (spesialpedagogisk verktøy) på somali og tyrkisk. (disse ligger ikke på nettet, men blir gjort tilgjengelig på utdanningsdirektoratets bestillingstorg i 2010).

19 filmer med teksthefte som dokumenterer god praksis utviklet gjennom arbeid med strategiplanen: Likeverdig opplæring i praksis er ferdigstilt og ligger på www.skoleipraksis.no.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

Det rapporteres fra brukerne om at materialet er svært nyttig. Da vi ser at vi på denne måten imøtekommer et stort behov i sektoren, vil vi fortsatt satse på utvikling av gratis nettbaserte ressurser for lærere. I tillegg ser vi at filmene, som viser eksempler på god praksis, gir inspirasjon til nødvendig endringsarbeid i barnehager og skoler. Senteret skal ta initiativ til at høgskoler og universiteter benytter filmene i lærerutdanningene. Dette kan da gi stor effekt i forhold til å gjøre utdanningene praksisnære i forhold til det flerkulturelle feltet.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

To filmer ferdigstilles i januar 2010. Da det må gjøres ekstra opptak medfører dette en ekstra kostnad for senteret. Dette er det funnet dekning for.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Det meste er samlet i en brosjyre med lenker til materialet. Brosjyren foreligger på bokmål og engelsk.

<http://www.hio.no/Enheter/NAFO/NAFOs-Brosjyrer>

2.3 Følge opp nasjonale mål og satsinger for kompetanseutvikling

Beskrivelse av aktivitet

I vårt prosjekt for implementering av læreplanene (og kartleggingsverktøy og veiledninger) er det i 2009 holdt 11 kurs i alle landsdeler (fra Vadsø til Drammen). Med de 86 kursene som tidligere ble holdt i satsingen, vil nesten 7000 lærere og skoleledere nå ha deltatt i etterutdanningen. Kursene har i stor grad vært gjennomført i samarbeid med FM og UH-sektoren, og satsingen har vært gratis for deltakerne. I barnehageprosjektet har 17 høyskoler/universiteter vært samarbeidspartnere med NAFO i nettverksarbeid og kompetanseutvikling nasjonalt. 120 barnehager har deltatt i prosjektet, og det er etablert nasjonalt nettverk mellom høyskolene og regionale nettverk der både FM, barnehagemyndighet og UH deltar. Utenom disse satsingene er det holdt 106 kurs på ulike nivåer (se under innledningen).

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

Vi vurderer etterutdanningen som viktig, men vi er opptatt av at kurs vi holder blir fulgt opp. Det er sannsynligvis begrenset hvor stor effekt et enkelt kurs har på endringer i praksisfeltet. Når det gjelder etterutdanningen i våre fokusvirksomheter, i nettverkene og i prosjektene vi driver, er mulighetene større for oss til å følge oppfølgingsarbeidet. Her påtar barnehage- og skoleledere (og noen ganger eierne) et oppfølgingsansvar. I samarbeid med NAFO kan dette bidra til stor utvikling og varige endringer, noe som er dokumentert gjennom de nettbaserte filmene som er utarbeidet. Når det gjelder enkeltkurs som vi holder på oppdrag fra eiere eller FM, oppfordrer vi lederne til å ta oppfølgingsansvar. Vi har imidlertid ikke mulighet til å følge med på dette arbeidet i særlig grad. Det må imidlertid sies at det sannsynligvis blir godt fulgt opp. Innovasjonsviljen og evnen er stor i mange kommuner og fylker.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Ingen avvik i dette arbeidet.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

2.4 Bidra til at grunnutdanningen i lærerutdanningen sees i sammenheng med etter- og videreutdanning

Beskrivelse av aktivitet

De UH-tilsatte som har deltatt i flere av våre samarbeidsprosjekter, trekker vekslers på erfaringer fra prosjektene i grunnutdanning, etter- og videreutdanning der de ellers arbeider. Her vises det til følgende prosjekter: Prosjekt for kompetanseheving av tilsatte i barnehager. Dette er et prosjekt som NAFO leder i alle fylker i samarbeid med FM, barnehageeier og UH. UH-sektoren gjennomfører nettverksoppfølging av utvalgte barnehager og samarbeider med NAFO om etterutdanning av deltakerne. Høyskolene/universitetene inkluderer kunnskapen og erfaringene fra prosjektet i grunnutdanningen av førskolelærere. Fagpersoner fra barnehagene bidrar med forelesninger i grunnutdanningen flere steder i landet.

I Nord-Trøndelag har høgskolen, FM og kommunene startet et prosjekt i samarbeid med NAFO etter modell av barnehageprosjektet.

I forbindelse med implementering av læreplanene i grunnleggende norsk og morsmål har NAFO involvert UH, FM og skoleeierne i en storsatsing. Her har UH og NAFO samarbeidet om kompetanseutviklingstiltak, noe som også har overføringsverdi for grunnutdanningene som drives ved de ulike høgskolene og universitetene.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

Inten spesielt å melde her.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Ingen.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

2.5 Innhente, systematisere og dokumentere erfaring med implementering og bruk av læreplaner for fag

Beskrivelse av aktivitet

Her har vi ikke fått særskilt oppdrag utover det tidligere nevnte nasjonale kompetanseutviklingsprogrammet for implementering av læreplanene i grunnleggende norsk og morsmål. Vi har imidlertid deltatt i utarbeidelse av eksempelbaserte veiledninger for de to fagene, på oppdrag fra Direktoratet. Vi har også igangsatt et prosjekt for å følge arbeidet med implementering av § 3.12 på to videregående skoler (Thor Heyerdahl i Vestfold og Åssiden i Buskerud). Her blir erfaringer med i arbeid med læreplanene dokumentert.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

Arbeidet har stort sett bestått av kompetanseutvikling i forhold til bruk av læreplanene. NAFO har mottatt mange rapporter fra praksisfeltet, spesielt innenfor videregående opplæring, om at det er vanskelig å bruke læreplanene. Dette er tatt opp med Direktoratet. Ellers er vårt inntrykk at læreplanene, veiledningene og kartleggingsverktøyet er godt mottatt av lærere og skoleledere på grunnskolenivå.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Her pekes det på de problemene som er meldt i forhold til læreplanen i grunnleggende norsk på videregående nivå, men det meldes også om uklarheter i forhold til voksenopplæringen.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

2.6 Bistå Utdanningsdirektoratet i å gjennomføre undersøkelser knyttet til læreplanene

Beskrivelse av aktivitet

Her har ikke NAFO fått oppdrag.

2.7 Bistå Utdanningsdirektoratet i arbeidet med utviklinger av veiledninger til læreplaner for gjennomgående fag

(Noen sentre mottar oppdrag knyttet til dette målet.)

Beskrivelse av aktivitet

To av NAFOs rådgivere sitter i arbeidsgruppen som utarbeider eksempelbaserte veiledninger til læreplanene i morsmål og i grunnleggende norsk. NAFO skal også besørge arbeidet med ekspertgruppe/responsgrupper i dette arbeidet. På oppdrag fra Utdanningsdirektoratet har NAFO også kommet med kommentarer på veiledningen som er utarbeidet i det ordinære norskfaget.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

Det er et klart behov for å bistå lærere i å konkretisere arbeidet med læreplanene. De nye veiledningene skal supplere de eksisterende veiledningene for de to fagene gjennom i større grad å bidra med forslag til undervisningsopplegg.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Lenker til tilleggsdokumentasjon

<http://www.hio.no/content/view/full/67021>

2.8 I fellesskap bistå Utdanningsdirektoratet i å utarbeide støtte- og veiledningsmateriell knyttet til skolens arbeid med de grunnleggende ferdighetene

NAFO har ikke fått særskilt oppdrag på dette, men arbeid med de grunnleggende ferdighetene ligger inne i veiledningene vi har utarbeidet til læreplanene i grunnleggende norsk og morsmål for språklige minoriteter. Vi har også utarbeidet idehefte for arbeid med språklig og kulturelt mangfold i fagene.

<http://www.hio.no/Enheter/NAFO/Ressursbank/Idehefte.-Spraaaklig-og-kulturelt-mangfold-en-ressurs-i-opplaeringen>

2.9 Bistå Utdanningsdirektoratet i arbeidet med utvikling av kartleggingsprøver og nasjonale prøver

Beskrivelse av aktivitet

NAFO har utarbeidet kartleggingsprøver/verktøy for:

Kartlegging av grunnleggende norsk.

Kartlegging av skolefaglige ferdigheter for nyankomne elever med mangelfull skolebakgrunn.

Kartlegging av leseferdighet på 12 språk.

Leserelaterte prøver (spesialpedagogiske).

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

Det er helt nødvendig å utarbeide verktøy som kan bistå lærere i å tilpasse opplæringen bedre til hver enkelt elev. Kartleggingsprøvene vi har utarbeidet er derfor kjærkomne i praksisfeltet. Det er gjennomført en satsing for å implementere kartleggingsverktøyet for grunnleggende norsk i hele landet. Det gjenstår et arbeid med å implementere og innhente erfaringer med de andre kartleggingsverktøyene som er utarbeidet. Dette legges inn i senterets årsplan for 2010.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Det gjenstår ferdigstilling av de leserelaterte prøvene. Dette legges inn i årsplanen for 2010.

Kostnader til dette tas fra NAFOs grunnbudsjett.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

http://udir.no/upload/Kartleggingsprover/UDIR_Kartlegg_grleggNorsk_nn_301007.pdf

<http://www.hio.no/Enheter/NAFO/Kartleggingsmaterieell/Kartleggingsmaterieell-nyankomne-minoritetspraaklige-ungdommer>

2.10 Gjennomføre tiltak som skal styrke kompetansen innen elev- og lærlingvurdering i UH-sektoren i de ulike fagene

Beskrivelse av aktivitet

I samarbeid med Nasjonalt senter for fremmedspråk i opplæringen, Lesesenteret, Nynorsksenteret og Skrivesenteret arrangerte NAFO konferanse 10.09.09 på Høgskolen i Oslo. Målgruppen var tilsatte i UH-sektoren og temaet var elev og læringvurdering.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

Samlingen var vellykket, da det ble gitt tydelig uttrykk for dette av deltakerne. Det vil imidlertid være nødvendig med å følge opp arbeidet, blant annet gjennom å ta opp slike spørsmål med våre samarbeidspartnere i UH-sektoren i andre sammenhenger.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Ingen.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Ingen.

3. Spesifikke mål for det enkelte senter

Mål for Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring i Oppdragsbrevet for 2009.

3.1 Bidra til at det flerkulturelle perspektivet ivaretas i opplæringen

Beskrivelse av aktivitet

Det er holdt 106 etterutdanningskurs i 2009. All etterutdanning som senteret arrangerer handler om flerkulturelle perspektiver, enten det er organisatoriske, språklige eller pedagogiske emner.

I tillegg har det vært avholdt 11 kurs spesielt om arbeid med læreplanene, der perspektivet norsk som andrespråk og flerkulturelle perspektiver er tungt inne. Utover dette inngår flerkulturelle perspektiver i all aktivitet senteret driver (veiledning/rådgivning, dokumentasjon og informasjon, nettverksbygging og prosjektarbeid).

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

Det er stort behov for kompetansebygging innenfor det flerkulturelle feltet, ikke minst er det viktig å få slike perspektiver inn i ordonært utviklingsarbeid som foregår i skoler og barnehager. Fremdeles er det slik at flerkulturelle emner og tilnæringsmåter forbeholdes et utvalg lærere som spesielt ivaretar de minoritetsspråklige elevene. Vi ser imidlertid en positiv endring der flere kommuner tar mer helhetlige grep for å implementere feltet i all ordinær virksomhet. Det er også økende interesse for kompetanseheving innenfor ivaretagelse av språklig og kulturelt mangfold i opplæringen. Her spiller ideheftet om språklig og kulturelt mangfold en viktig rolle, og ikke minst vil en del av våre filmer kunne bidra til å vise hvordan dette kan ivaretas i praksis.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Ingen.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

<http://www.hio.no/Enheter/NAFO/Ressursbank/Idehefte.-Spraaklig-og-kulturelt-mangfold-en-ressurs-i-opplaeringen>
<http://skoleipraksis.no>

3.2 Dokumentere og videreformidle kunnskap om utvikling av gode modeller for opplæring av minoritetsspråklige

Beskrivelse av aktivitet

Det er utviklet mange eksempler på god praksis (ca 200 praksisprosjekter) gjennom arbeidet med strategiplanen, og disse dokumenteres gjennom rapporter, filmer og gjennom eksempelsamling. Videreformidlingen foregår ved at prosjektdeltakere inviteres til å spre sine erfaringer på samlinger lokalt (kommunalt ansvar), regionalt (interkommunalt og fylkesvis ansvar) og nasjonalt (NAFOs ansvar). På strategiplankonferansene har 120 lokale prosjektledere lagt fram erfaringer med utviklingsarbeid på egen skole/i egen barnehage.

Filmene som er utarbeidet skal være verktøy for spredning av denne gode praksisen. De skal også være et hjelpemiddel for de 107 fokusvirksomhetene som har et særskilt ansvar for spredning i kommunene/fylkene. På NAFOs hjemmesider ligger pedagogiske ressurser med eksempler på god praksis. UH skal spesielt gjøres oppmerksomme på denne ressursbanken av filmer og andre digitale hjelpemidler som kan benyttes i lærerutdanningen og til FOU-virksomhet.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

Vi har stor tro på at gode eksempler og modeller for opplæringen har gjennomslagskraft i praksisfeltet. Praksis må imidlertid utvikles med bakgrunn i migrasjonspedagogisk teori og følgelig bygge på forskning nasjonal og internasjonalt. En praksis blir ikke god før deltakerne kan begrunne de valgene som er foretatt og har et reflektert forhold til vurderingen av utviklingen. Slike praksisprosjekter må derfor følges av kompetanseutvikling, og kompetansemiljøer må delta aktivt i arbeidet. Det må også gjennomføres evalueringer underveis, gjerne av deltakerne selv under veiledning av eksterne fagpersoner. De fleste av våre praksisprosjekter arbeider slik. De kan tjene som gode modeller og gi eksempler på arbeidsmåter som andre kan inspireres av og eventuelt prøve ut i egen virksomhet. Barnehager og skoler med praksisprosjekter fungerer også som inspiratorer og veiledere for interesserte i andre virksomheter direkte uten at dette nødvendigvis går gjennom henvendelser til NAFO. Vi ser at dette har stor effekt blant lærere og skoleledere på alle nivåer, og vil fortsette med en slik innretning på vårt arbeid.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Ingen.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

www.skoleipraksis.no

3.3 Være en ressurs og samarbeidspart for de andre nasjonale sentrene og lærerutdanningen i spørsmål knyttet til å ivareta mangfold og flerkulturell opplæring

Beskrivelse av aktivitet

I tillegg til at vi i samarbeid med andre sentra arrangerte felles samling om elev-og lærlingvurdering (se punkt 2.10), har vi deltatt i utarbeiding av temaheftet Vintertid (nr. 2 2009 (*Naturfagsenteret*), vært samtalepartner for *Kunst og kultur i opplæringen* i et prosjekt som går på rekruttering til læreryrket og rådgiver på NAFO har utarbeidet heftet Mangfold i språk og tekst, et hefte som inngår i *Lesesenterets* serie: Lesing er...

NAFO inngikk i tillegg i arbeidsgruppen som arbeidet med Mangfoldsåret. Dette var et samarbeid blant annet med Senter for kunst og kultur i opplæringen. Sammen med Senter for fremmedspråk i opplæringen, leder NAFO prosjektet: Utprøving av morsmål som andrespråk i Trondheim. *Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren*

Det er opprettet samarbeid med noen av de andre nasjonale sentrene, noe som har gitt NAFO inspirasjon til å utvide nedslagsfeltet sitt.

Det er svært positivt at de andre sentrene tar kontakt med spørsmål om samarbeid. Vi mener det har stor verdi om flerkulturelle perspektiver i sterkere grad inngår i de andre sentrenes virksomhet, noe det gjør for de ovennevnte sentrene. Dette vil ha stor effekt i sektoren, da de andre sentrene også når andre målgrupper enn vi i NAFO gjør. Vi ser fram til samarbeid med de resterende sentrene også.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Ingen.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Ingen.

3.4 Bidra til at flerkulturelle perspektiver ivaretas i kompetanse-utviklingstilbud

Beskrivelse av aktivitet

I forbindelse med prosjektene/etterutdannings-satsingene i samarbeid med UH, blir vi invitert (eller inviterer oss selv) til å møte personalgrupper som driver med kompetanseutvikling. Dette er for eksempel gjort i Stavanger (UiS) og i Østfold (HiØ).

I barnehageprosjektet bidrar vi sterkt til at flerkulturelle perspektiver ivaretas i kompetanseutviklingstilbudene, da nettverkene som UH-sektoren leder i samarbeid med oss i stor grad bidrar til at flerkulturell kompetanse tilføres de vitenskapelig tilsatte. Dette vil sannsynligvis også integreres andre kompetanseutviklingstilbud ved høyskolene/universitetet.

På møter i de regionale nettverkene (hjulene) er kompetanseutvikling innenfor det flerkulturelle feltet sentralt på møtene. Dette nettverket skal jo bidra til at kompetansen i regionen øker innenfor det migrasjonspedagogiske feltet, og tilbud blir satt i gang som et samarbeid mellom partene i nettverket.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

Som nevnt tidligere fungerer noen av de regionale nettverkene dårlig da fylkesmannsleddet ikke deltar. Her er den/de deltakende kommunen/e den/de operative i regionen, og kompetanseutvikling kommer i gang uten FMs bistand. I Oslo deltar heller ikke skoleeier. Her drives kompetanseutviklingen gjennom prosjekter og direkte oppdrag fra enkeltvirksomheter.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Se over.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Ingen.

3.5 Innhente, systematisere og dokumentere erfaringer med implementering og bruk av læreplanene i grunnleggende norsk for språklige minoriteter og læreplan i morsmål for språklige minoriteter med tilhørende materiell, samt fortløpende vurdere læreplanrelaterte behov for kompetanseutvikling

Beskrivelse av aktivitet

NAFO gjennomfører kurs læreplanene i grunnleggende norsk og morsmål for språklige minoriteter og vurderer fortløpende læreplanrelaterte behov for kompetanseutvikling. Vi har imidlertid ikke innhentet og dokumentert erfaringene med implementeringen på annen måte enn gjennom notater fra kursene som er gjennomført. Systematisk kartlegging av erfaringene med bruk av læreplanene og kartleggingsverktøyet, vil vi avvente til det evt. kan inngå i en felles spørring i sektoren. I vårt prosjekt for implementering av læreplanene (og kartleggingsverktøy og veiledninger) er det i 2009 holdt 11 kurs i alle landsdeler (fra Vadsø til Drammen). Med de 86 kursene som tidligere ble holdt i satsingen, vil nesten 7000 lærere og skoleledere nå ha deltatt i etterutdanningen. Kursene har i stor grad vært gjennomført i samarbeid med FM og UH-sektoren, og satsingen har vært gratis for deltakerne.

- To av NAFOs rådgivere har deltatt i arbeidsgruppe som utarbeider eksempelbaserte veiledninger til læreplanen i grunnleggende norsk. NAFO har satt i gang et prosjekt i samarbeid med fylkesmennene i Vestfold og Buskerud og Thor Heyerdahl og Åssiden videregående skoler. Skolene skal implementere læreplanen i grunnleggende norsk, bruke veiledningen og kartleggingsmaterialet og ellers utvikle en praksis i hht.opplæringslovens § 3.12. Praksisen følges tett og dokumenteres fortløpende.

- Arbeidet med læreplanen i grunnleggende norsk og kartleggingsverktøyet er også dokumentert gjennom film fra Stinta skole i Arendal.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

Som tidligere nevnt i dokumenter merker vi en motstand mot å benytte læreplanen i grunnleggende norsk innenfor videregående opplæring. Her foreligger et eget notat som er oversendt Direktoratet. På grunnskolenivå opplever vi imidlertid at folk stort sett er fornøyd med at det er kommet planer og samtidig pedagogiske verktøy som bistand i bruk av dem. Selve prosjektet for implementering av læreplanene som innebar systematisk kompetanseheving i samarbeid med fylkesmennene og UH-sektoren er avsluttet. Fremdeles får vi imidlertid forespørsler om å arrangere kurs, så behovet er åpenbart ikke dekket.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Ingen.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Ingen.

3.6 Bidra til å styrke kompetansen i norsk- og morsmålsopplæringen for minoritetsspråklige elever

Beskrivelse av aktivitet

Utvikling av materiell, dokumentasjon av god praksis, samt skolering av lærere og skoleledere er vår viktigste innsats for å styrke kompetansen i norsk og morsmål for minoritetsspråklige elever. I tillegg bidrar de regionale nettverkene der fokusvirksomhetene deltar til at kompetansen når ut til en større målgruppe. Deltakerne i disse nettverkene har ansvar for å spre kompetansen til andre virksomheter i fylkene. Følgende nettverk drives nasjonalt:

Nettverk av fokusbarnehager.

Nettverk av grunnskoler.

Nettverk innenfor videregående opplæring.

Nettverk av voksenopplæringsinstitusjoner.

Nettverk for skoleeiere.

Det er avholdt 6 slike nasjonale nettverkssamlinger i 2009.

Nettverk for UH-sektoren vil bli etablert (NAFO overtar HINO- nettverket som er etablert iht. tiltak 22: BA-utdanningen for tospråklige lærere)

I tillegg er det regionale nettverk (NAFO-hjul) i 18 fylker.

De nasjonale nettverkene av fokusvirksomheter på alle nivåer og skoleeiernettverket, er sentrale i spredning av kompetanse. En viktig del av arbeidet i disse nettverkene er å styrke kompetansen i norsk –og morsmålsopplæringen for minoritetsspråklige elever. I tillegg til nettverksmøter og regionale samlinger har NAFO arrangert 7 nasjonale konferanser med til sammen 1112 deltakere. Disse er:

Nasjonal spredningskonferanse fra PPT-prosjektet (130 deltakere)

Todagers-konferanse for deltakere i Språkløftet/uviklingsprosjektet (lukket konferanse med 110 deltakere).

Nasjonal konferanse om Familielæring (150 deltakere)

Landsdekkende barnehagekonferanse (250 deltakere)

Spredningskonferanse for prosjektavslutning tiltak 20 i strategiplanen (100 deltakere)

Sluttkonferanse for opplæring innenfor kriminalomsorgen (75 deltakere fra 25 fengsler)

Nasjonal avslutningskonferanse for strategiplanen (327 deltakere).

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

Det er vanskelig å måle økning av denne kompetansen. Etterspørselen etter kurs, engasjementet som utvises i prosjektene og deltakelse på NAFOs arrangementer (konferanser, nettverkssamlinger etc.) kan være en indikator på at kompetansen er stigende.

Vi har gjennomført en brukerundersøkelse (høsten 2009) der vi innhentet synspunkter fra samarbeidspartnerne i de regionale nettverkene. Brukerundersøkelsen viste at brorparten av våre samarbeidspartnere var godt fornøyd med NAFOs virksomhet. Fokusskolene ønsket imidlertid mer etterutdanning og flere besøk fra rådgiverne på senteret, men de ga uttrykk for at de var fornøyd med samarbeidet. Fokusskolesamlingene og konferansene var svært populære. Det var hyggelig å kunne oppsummere med at barnehage- og skoleeiere og UH-sektoren var svært fornøyd. Fokusvirksomhetene innenfor voksenopplæringen pekte på behovet for bedre samordning mellom NAFO og Vox.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Ingen.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Ingen

3.7 Videreføre utvikling av kartleggingsmaterieell for lese- og skriveutvikling på flere språk og utvide bruksområdet til flere nivåer

Beskrivelse av aktivitet

Det foreligger nå prøver på 12 språk på begynnertrinnet: albansk, arabisk, kurdisk sorani, persisk (farsi), polsk, russisk, somali, spansk, thai, tyrkisk, urdu, vietnamesisk. Spansk for fjerde – femte trinn og somali på fjerde- femte trinn er omtrent ferdigstilt.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

Nå foreligger mange prøver, og innsatsen i 2010 vil primært fokusere på implementering av dem. På den måten vil vi samle erfaringer som kan danne kunnskapsgrunnlag for eventuell videre utvikling.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Noen av prøvene ble ikke ferdigstilt før årsskiftet (se rapport tiltak 13b senere i dokumentet).

Prøvene for ungdom uten skolebakgrunn ligger på nettet, men det må foretas endringer i prøven på karen.

Arabisk versjon av leseprøvene er ikke ferdigstilt ved årsskiftet. Pga arabisk ortografi må det lages egne prøver for ordlesing. Mønsteret som brukes i denne prøven kan ikke brukes for arabisk.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

3.8 Samarbeide med de nordiske landene om å tilby kompetanseutviklings-program for lærere og bistå Utdanningsdirektoratet i samarbeidet med utdanningsmyndighetene i Sverige om nettbaserte ressurser

Beskrivelse av aktivitet

Planleggingen av et felles nordisk kurs som skulle arrangeres i København høsten 2009, ble utsatt da UC2 gjennomgikk en omorganiseringsprosess. Kurset, som er et samarbeid mellom Nationellt centrum for svenska som andraspråk och SFI, UC2 og NAFO, skal gjennomføres i 2010.

NAFO sitter i arbeidsgruppe for nettstedet Morsmål.no, og det planlegges at senteret skal overta driften av det i 2011.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

Samarbeidet med det svenske nasjonale senteret (NC) og det danske UC2 er interessant. Vi tilfører hverandre mye informasjon og faglige utfordringer på våre årlige arbeidsseminarer. Samkjøring av det faglige arbeidet innenfor migrasjonspedagogikk er viktig også for utviklingen av fagfeltet ift. praksis i virksomhetene.

Samarbeid med utdanningsmyndighetene i Stockholm om nettstedet Morsmål.no, er også interessant og lærerikt. Nettstedet vil kunne bidra til kvalitetsøkning i sektoren, samtidig som det er ressurseffektivt å samordne kreftene innen morsmålsopplæringen og internasjonalisering av opplæringen.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Kurset som var planlagt å gjennomføres høsten 2009 ble utsatt til 2010.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

<http://morsmål.no>

3.9 Drifte 17 regionale og 5 nasjonale nettverk innenfor flerkulturell opplæring

Beskrivelse av aktivitet

NAFO drifter følgende nasjonale nettverk:

Nettverk av fokusbarnehager.

Nettverk av grunnskoler.

Nettverk innenfor videregående opplæring.

Nettverk av voksenopplæringsinstitusjoner.

Nettverk for skoleeiere.

Det er avholdt 6 nasjonale nettverkssamlinger i 2009.

Nettverk for UH-sektoren vil bli etablert (NAFO overtar HINO- nettverket som er etablert iht. tiltak 22: BA-utdanningen for tospråklige lærere)

I tillegg er det regionale nettverk (NAFO-hjul) i 18 fylker. Det er arrangert 19 regionale nettverkssamlinger.

I barnehageprosjektet er det også regionale nettverk i alle fylker. Her har det vært arrangert 40 nettverkssamlinger i 2009.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

Som tidligere nevnt består noen av nettverkene av bare tre ledd, da FM ikke deltar. Dette gir muligheter for endringer i strukturen, og i Hordaland har Bergen kommune overtatt en del av den koordineringsvirksomheten som FM bidro med tidligere. Det prøves ut en ny modell for spredningsvirksomhet med noen randkommuner som deltakere i nettverket. Vi er spente på erfaringene fra dette. Vi prøver også ut en ny modell for spredning på virksomhetsnivå, der fokusvirksomheter i noen kommuner involverer flere virksomheter i et eget nettverk der nye fokusvirksomheter kan overta den operative funksjonen fra de som er fokusvirksomheter nå.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

I noen fylker har det ikke vært gjennomført regionale nettverkssamlinger i 2009. Grunnen har vært arbeidspress og problemer med å finne tidspunkt som passet alle ledd i nettverket.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

3.10 Videreføre forskningsprosjekt om minoritetsspråklige foreldre i samarbeid med Culcom)

Beskrivelse av aktivitet

Det er innhentet delrapport og prosjektet er videreført i 2010. Dette er det siste året det gis støtte til prosjektet og sluttrapport forventes i januar 2011.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter i sektoren

Whyn Lam framskaffer dokumentasjon fra vietnamesiske og pakistanske foreldre på hvordan de opplever skolen i Norge generelt, hvordan de føler at skolen inkluderer dem i virksomheten og hvordan de vurderer skoletilbudet til barna sine. Dette er kunnskaper vi trenger for bedre å kunne tilrettelegge for godt samarbeid mellom skole og hjem.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Prosjektet er blitt noe forsinket da prosjektleder fikk sent melding om økonomisk støtte. Grunnen var at NAFO ikke kunne gi tilsagn før oversikten over strategiplanmidlene for 2009 forelå.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

4. Rapportering på Strategiplan

De fleste tiltakene i strategiplanen avsluttes 31.12.09. Mange av dem dokumenteres gjennom korte filmer som viser god praksis utviklet gjennom strategiplanarbeidet. Særlig blir tiltak 4 (utvikling av modeller for opplæringen) dokumentert på denne måten.

De andre prosjektene dokumenteres gjennom skriftlige rapporter og fra noen av dem er det utarbeidet idehefter: *Språklig og kulturelt mangfold i opplæringen* og *Ideheftet: Tiltak for språklige minoriteter i opplæringen innenfor kriminalomsorgen*.

Det er utarbeidet kartleggingsverktøy under tiltak 10 og 13 (leserelaterte prøver (spesialundervisning) kartlegging av leseferdighet på 12 språk og kartlegging av skolefaglige ferdigheter for ungdom med mangelfull skolebakgrunn). Informasjon om disse er samlet og publisert både på papir og digitalt på bokmål, nynorsk og engelsk.

Tiltak som fortsetter i 2010:

Tiltak 2: Språkløftet og tiltak 8: Utviklingsprosjektet.

Tiltak 6: Kompetanseutvikling for ansatte i barnehagesektoren (varer til sommeren 2010).

Tiltak 9: Sette i gang forsøk med morsmål som andrespråk.

Prosjektet videreføres i 2010.

Tiltak 12: Igangsette forsøk med ikke-europeiske språk som fremmedspråk. Tiltaket er i gang i Trondheim og språket er kinesisk. Dette har Fremmedspråkscenteret prosjektlederansvaret for.

Tiltak 15: Stipendordning for lærere fra språklige minoriteter. Ordningen videreføres i 2010.

Tiltak 16: Det er nettopp startet opp et prosjekt: Modeller for skole-hjemsamarbeid. 8 skoler utvikler modeller i samarbeid med NAFO. Oppdraget er kommet fra Avdeling for læringsmiljø og rådgivning i Direktoratet.

MIRs aktiviteter finansieres av NAFO, noe som også ligger inne i tiltaket. Det samme gjør forskningsprosjektet til Whyn Lam (under Culcom).

Ellers vil tiltak 10 (Utarbeide og tilby etterutdanningstilbud i andrespråksdidaktikk for nivåbaserte læreplaner i grunnleggende norsk) fortsette som en del av NAFOs ordinære praksis.

Det samme gjelder tiltak 24: Rammeplaner og fagplaner for høyere utdanning, tiltak 25: Etter-og videreutdanningstilbud for å øke kompetansen i flerkulturelt arbeid, tiltak 30: familielæring, tiltak 33: Nettbaserte tjenester, tiltak 35: Bruk av litteratur og skolebibliotek og tiltak 36: Internasjonalt samarbeid.

Tiltak 37: Årlige konferanser vil vi vurdere sammen med direktoratet. Vi skal uansett arrangere fem regionale konferanser, så det er mulig de erstatter den nasjonale.

I oppdragsbrevet for 2009 står det at senteret skal:

- utarbeide en arbeidsplan som synliggjør alle tiltak i planen med budsjett for 2009. Planen skal godkjennes av Utdanningsdirektoratet
Dette ble levert og godkjent i Direktoratet våren 2009.
- formidle kunnskap og erfaringer til sektoren fra de ulike tiltakene
Dette ligger inne i etterutdanningsvirksomheten rapportert tidligere i dokumentet.
- arrangere en nasjonal avslutningskonferanse
Konferansen ble gjennomført 22. og 23. oktober 2009.
- videreføre *Språkløftet* og prosjekter på skoler med mer enn 25 % minoritetsspråklige elever (jf. vedlegg 1 – økonomiske rammer)
Se rapportering under.
- ferdigstille verktøyet for kartlegging av skolebakgrunn for 16-20-åringer med mangelfull skolebakgrunn
Verktøyet ligger på NAFOs hjemmesider: www.hio.no/nafo
- ha ansvaret for forvaltningen av stipendordningen for minoritetsspråklige elever (jf. vedlegg 1 – økonomiske rammer)
Se rapportering under.
- rapportere i henhold til rapporteringsrutiner gitt i kapittel om rapportering i dette oppdragsbrevet og utarbeide sluttrapport for arbeidet med strategiplanen, samt gi råd til Utdanningsdirektoratet om eventuelle behov for videreføring av tiltak
Sluttrapport for strategiplanen er under arbeid og ferdigstilles våren 2009.

Rapportering på enkelttiltak:

Hovedmål med tiltaket	Status, oppnådde resultater og evt. avvik (også økonomiske)
Tiltak 2: Språkløftet . Oppfølging av barn på grunnlag av språkkartlegging på helsestasjon Tiltaket skal bidra til gode overgang mellom barnehage og skole Tiltaket skal fremme godt samarbeid mellom	Tiltaket omfatter: -Oppfølging av et utvalg barn som etter språkkartlegging på helsestasjon utpeker seg, skal få tilbud om nærmere utredning og eventuelt tilrettelagt opplæring knyttet til språk og /eller opplæring i norsk - Opplæringen inkluderer foresatte/mødre - Det gis tilbud om kompetanseutvikling for personer innenfor fagmiljøer som deltar i arbeidet

<p>forvaltningsnivåer og institusjoner</p> <p>Tiltaket skal gi kunnskap om: -en helhetlig tiltakskjede fra helsestasjon , via barnehage og over i skole og vil bidra til å fremme gode språk- og norskferdigheter</p>	<p>Ni kommuner deltar i prosjektet. I Oslo deltar fem bydeler. I hver kommune/bydel er det 15 -20 barn (fokusbarn) som følges to år i barnehage og to år i skolen. Høsten 09 startet fokusbarna i skolen. Flere kommuner rapporterer at lærere uttrykker at elevene mestrer norsk språk bedre enn forventet og overgangen fra barnehage har gått veldig greit. Det er utarbeidet tiltakskjeder i de forskjellige kommunene. Disse vil bli evaluert i samarbeid med NAFO.</p> <p>Tiltaket videreføres også i barnehagene selv om fokusbarna er over i skolen. Kommunene bestemmer ut i fra lokal kontekst hva det skal legges vekt på i videreføringen. NAFO har gitt kommunen føringer om å vektlegge utvikling av språkstimuleringsmodellen i barnehage.</p> <p>NAFO og Utdanningsdirektoratet hadde møte med prosjekteiere og prosjektledere 9.11.09. Forventninger til sluttresultater av prosjektet ble lagt fram på møtet.</p> <p>Rambøll har evaluert prosjektet. Sluttrapporten kan leses på følgende adresse: http://udir.no/upload/Rapporter/2009/sprakloftet.pdf</p>
<p>Tiltak 4: Utvikling av modeller for opplæring av minoritetsspråklige barn/elever/deltakere</p> <p>Utvikle og prøve ut ulike tospråklige opplæringsmodeller i skole og barnehage og modeller for samarbeid på tvers av opplæringsnivåer Prosjektet har formulert tre hovedområder det har blitt utviklet modeller innenfor: Familielæring, språkopplæring i barnehagen og i skolen og fokus på overganger mellom nivåer og samarbeid mellom forvaltningsnivåer</p>	<p>Sluttrapport levert juni 2008, og beskrivelser av vellykkede modeller fra barnehagene og skolene ble sammenfattet våren 2009 av NAFO. Modellene som er vurdert som vellykkede er presentert i dokument presentert på hjemmesidene til NAFO.</p> <p>Det er utarbeidet digitale læringsressurser fra tiltaket. Filmselskapet Snøball har filmet fra følgende modeller utviklet under tiltak 4:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Familielæring i barnehage og skole i Tysvær • Lesevenn på Åsen skole og Solheim barnehage i Lørenskog • Trekantsamarbeid og ordbank på Gautesete skole i Stavanger

<p>Tiltak 5: Systematisk utvikling av barnehagens og skolens læringsmiljø og verdigrunnlag</p> <p>Utprøving av prosessverktøyet <i>Mangfoldspeilet</i>, som er utviklet av stiftelsen Mangfold i Arbeidslivet (MiA)</p>	<p>Ansvarlig for prosjektet har vært MiA, i samarbeid med NAFO</p> <p>Det har vært noe vanskelig å få virksomheter til å prioritere dette arbeidet, pga stort, ordinært press på skoler og barnehager. Spesielt er arbeidet i Finnmark preget av dette. Det har imidlertid vært vist stort engasjement fra de virksomhetene som har deltatt.</p> <p>Mer informasjon om Mangfoldspeilet: http://www.mangfoldsspeilet.no/?pageid=30</p>
<p>Tiltak 6: Kompetanseutvikling for ansatte i barnehagesektoren</p> <p>Bidra til økt kompetanse innenfor språklig og kulturelt mangfold hos ansatte i barnehagen</p> <p>Bidra til implementering av overordnede planer: <i>Rammeplan for barnehagen</i>, Temaheftet <i>Språklig og kulturelt mangfold i barnehagen</i> og regjeringens strategiplan <i>Likeverdig opplæring i praksis!</i></p> <p>Bidra til å styrke Universiteter og høgskoler som kompetansetilbydere innenfor språklig og kulturelt mangfold i barnehagen.</p>	<p>Innholdet på samlingene og i barnehagenes praksisprosjekter og endringsarbeid har dreid seg om følgende temaer: Synliggjøring av språklig og kulturelt mangfold, samarbeid med foreldre, flerspråklig arbeid, tospråklig opplæring og assistanse, barns identitetsdanning, personalsamarbeid, barns medvirkning i et flerkulturelt perspektiv og barns lekemiljø i et flerkulturelt perspektiv. Innhold på fagdager for barnehagemyndighet har fokusert på barnehagemyndighets rolle i arbeidet med kompetanseheving av barnehageansatte knyttet til flerkulturelle perspektiver på barnehagens arbeid. Det har også vært fokusert på kompetanseheving innenfor flerspråklig arbeid i barnehagen og tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn, jmf. tilskuddsordningen.</p> <p>Mange av barnehagenes rapporter om at de har fått ny kunnskap og en ny bevissthet om hva språklig og kulturelt mangfold i barnehagen kan dreie seg om, ved å arbeide med å skape et flerspråklig miljø, synliggjøre mangfold, gi barn både identitetsbekreftende og perspektivutvidende erfaringer, et samarbeid med foreldre som er preget av likeverd, et inkluderende lekemiljø osv. Mange har fått nye erfaringer i møte med barn og foreldre. Barn har for eksempel begynt å gi uttrykk for sin flerspråklighet og foreldre har blitt mer deltagende i samarbeidet med barnehagen. Dette har gitt inspirasjon til refleksjon over egne holdninger, maktperspektiver, kulturers dynamikk, inkludering, ekskludering, nye samarbeidsformer, osv. Bikket har blitt vendt mot barnehagens praksis og personalets muligheter for å tilegne seg ny kunnskap og å prøve ut nye arbeidsmåter. Undring, nysgjerrighet og en ny sensitivitet har blitt merkbar i relasjonene i mange barnehager. Antallet deltagende barnehager i de enkelte fylkene varierer noe. Noen har færre enn 15-20 og noen har flere. Har man færre deltagende barnehager, har noen fylker i stedet gjennomført kurs som er åpne for alle barnehageansatte i fylket, for slik å oppnå spredning av kompetanse i fylket. I andre fylker har de utvidet prosjektet til å innbefatte</p>

	<p>flere barnehager og flere nettverk. Fylkesmannen har da bidratt økonomisk til drifting av nettverk og til gjennomføring av storsamlinger.</p> <p>Den nasjonale spredningskonferansen hadde ca 250 deltagere. Ni av prosjektbarnehagene la fram sine prosjekter og fem representanter fra barnehager, barnehagemyndighet og høgskolene hadde innlegg knyttet til "Forskjeller og fellesskap i barnehagen".</p> <p>Utvalgte representanter fra barnehager, barnehageeier og høgskoler/universitet har deltatt på et møte sammen med NAFO om veilederen om flerspråklig arbeid i barnehagen. Erfaringer/eksempler fra barnehager og kommuner vil bli med i veilederen.</p> <p>Veilederen for flerspråklig arbeid i barnehagen vil ferdigstilles februar 2010.</p> <p>Vi har innledet et samarbeid med IT-avdelingen på Høgskolen i Oslo i arbeidet med å utvikle nettressurs for barnehager. Arbeidet vil ferdigstilles innen juni 2010.</p> <p>I alle fylker har fylkesmannen årlige samlinger for barnehagemyndighetene på kommunenivå. I samarbeid med fylkesmenn og representanter fra UH har Nafos blitt invitert til deltagelse på disse samlingene. I noen fylker har en hel dag blitt satt av til temaet språklig og kulturelt mangfold i barnehagene. I andre fylker har det vært satt av 1-2 timer. Både representanten fra fylkesmannen, høgskolen/ universitetet og NAFO har deltatt med innlegg og det har vært diskusjoner og drøftinger knyttet til erfaringer, utfordringer og satsinger på dette feltet i kommunene.</p> <p>10 fylker har i løpet av høsten 2009 gjennomført slike samlinger. Det har også vært avholdt fagdager for samarbeidspartnerne i UH-sektoren. Tilbakemeldingen fra disse har vært at fagdage er inspirerende.</p> <p>For mer utfyllende statusbeskrivelser henvises til rapport for perioden 2008-2009, på NAFOs hjemmesider.</p>
<p>Tiltak 7: Samarbeid med foreldre</p> <p>Å styrke samarbeidet mellom barnehage og minoritetsspråklige foreldre eller foresatte knyttet til barnas flerspråklige utvikling.</p>	<p>Utdanningsdirektoratet og NAFO har utarbeidet veiledningsmaterieell for foreldre, lærere og tilsatte på helsestasjoner og i barnehager.</p> <p>Veilederen har blitt oversatt til følgende minoritetsspråk: Arabisk, engelsk, somali, tyrkisk og urdu.</p> <p>NAFO har også på bakgrunn av Høgskolen i Oslos rapport "Skolegang i Pakistan. Barn med innvandrerbakgrunn på skole i foreldrenes opprinnelsesland" utarbeidet veilederen <i>Minoritetsspråklige barn og unge på skole i foreldrenes opprinnelsesland</i>. Veilederen er</p>

	<p>rettet til foreldre, lærere, rådgivere og ledere i skole og barnehage. Veilederen er laget og finnes både i papir- og nettutgave. Den finnes på fem ulike språk i nettutgave. Norsk versjon: http://www.udir.no/upload/Brosjyrer/Barn_i_flerspraklige_familier.pdf Versjon på arabisk, engelsk, somali, tyrkisk og urdu: http://www.utdanningsdirektoratet.no/templates/udir/TM_Artikkel.aspx?id=2244</p>
<p>Tiltak 8: Flere ressurser til skoler med mer enn 25 prosent minoritetsspråklige elever</p> <p>Stimulere skoler med mange minoritetsspråklige elever til på en god måte å håndterer de spesielle utfordringen som disse skolene har, og å bedre elevenes utbytte av opplæringen og dermed resultatene deres.</p>	<p>Det er sju kommuner som deltar i dette prosjektet, kalt Utviklingsprosjektet. De samme kommunene deltar i Språkløftet. Det var fra starten gitt føringer om at prosjektene skulle sees i sammenheng, men tydelig profileres på det som var det spesielle ved hvert av dem. I løpet av den perioden prosjektet har vart, har det vist seg at Utviklingsprosjektet har blitt noe utydelig. Dette viser Rambøll i sin evaluering, jfr. Sluttrapporten: http://udir.no/upload/Rapporter/2009/sprakloftet.pdf</p> <p>Utviklingsprosjektet skal fortsette i den samme perioden som Språkløftet, ut 2011 (jfr. brev KD juli 2009). Dette gir god anledning til å sette fokus på tiltakene i Utviklingsprosjektet. I møte med prosjekteiere og prosjektledere, november 2009, ble det gitt føringer om å legge vekt på: Nye modeller for organisering av skoledagen, nye metoder i opplæringen og kompetanseutvikling</p>
<p>Tiltak 9: Morsmål som andrespråk</p> <p>Gi minoritetsspråklige elever mulighet til å videreutvikle sin tospråklighet</p> <p>Prøve ut innhold i en plan for faget <i>morsmål som andrespråk</i></p> <p>Prøve ut og dokumentere modeller for organisering av opplæring i morsmål for tospråklige elever som ikke har rett til opplæring etter § 2-8</p>	<p>Tiltaket gjennomføres på fire grunnskoler i Trondheim kommune: Ila skole, Katterem skole, Saupstad skole og Åsheim skole.</p> <p>Prosjektet er utvidet med ett språk og forlenget med ett år, slik at fem språkgrupper får undervisning fram til juni 2010. Det er ca 40 barn i prosjektet og det er godt oppmøte og lite frafall.</p> <p>Opplæringa foregår etter læreplanen i finsk som andrespråk</p> <p>Gruppene prøver ut forskjellige modeller for organisering. Det er aldersblandete grupper hvor man forsøker å unngå å ha de største og de minste elevene i samme gruppe av både pedagogiske og sosiale årsaker. Elevenes nivå og progresjon dokumenteres ved hjelp av språkpermen 6-12. HiT startet evaluering av prosjektet høsten 2009</p>

<p>Tiltak 10: Utarbeide og tilby etterutdanningstilbud i andrespråksdidaktikk for nivåbaserte læreplaner i grunnleggende norsk</p>	<p>Det har vært i alt 16 16-timerskurs og 70 halv- og heldagskurs. Det har vært kurs i alle fylker. Pr. 1.12.09 hadde rundt 6000 lærere og skoleledere deltatt på kurs. Kursene har vært arrangert i samarbeid enten med fylkesmenn, fylkeskommuner, kommuner, høgskoler, universitet eller fokusvirksomheter. Kursene har vært gratis for deltakerne, og NAFO har finansiert brorparten.</p>
<p>Tiltak 12: Igangsette forsøk med ikke-europeiske språk som fremmedspråk</p>	<p>Det er igangsatt kinesisk som fremmedspråk ved Sverresborg skole fra og med skoleåret 2009/2010. Målgruppen for prosjektet er elever som vil velge kinesisk (mandarin) som fremmedspråk på 8. trinn ved skolestart høsten 2009. Disse elevene skal følges opp i 9. og 10. trinn og skal etter hvert ha mulighet til å fortsette med kinesisk nivå II og III i videregående opplæring. Det er nå 18 elever som lærer kinesisk, 11 gutter og 7 jenter. Det har hittil ikke vært noe frafall underveis. Å få med elever fra hele kommunen har vist seg vanskeligere enn antatt. Utkastet til fagplan får gode tilbakemeldinger. Skolen har tilpasset planen til lokale forhold og lagt lista relativt høyt. Erfaringene fra klasserommet så langt tyder på at det har vært rett. Det er et viktig poeng for motivasjonen at læremidlene er på norsk. Lærer lager lydmateriell selv og sender til elevene på epost. Tilbakemelding fra elevene: Elevene trives godt i timene og synes faget er spennende. Noen oppgir klare framtidsvisjoner innen yrke/utdanning som motivasjon for å velge kinesisk.</p>
<p>Tiltak 13: Kartlegging og utredning av elevens ferdigheter og behov Del 1 Tiltaket skal bidra til å sikre at elever fra språklige minoriteter blir utredet på en tilfredsstillende måte og at de kan få spesialpedagogisk hjelp ut fra opplæringsloven §5.1 om de har behov for det.</p>	<p>NAFO leverte inn prøver for tyrkisk og norsk med en CD-rom, en kort veiledning og elevskjemaer på tyrkisk og norsk til Utdanningsdirektoratet ved årsskiftet. En prøve på fonologiske ferdigheter er prøvd ut på tyrkisk, somali og polsk i høsthalvåret. Prøver for somali blir leveringsklare i løpet av januar/februar. Lydnivået på CD-en må sikres. Det blir gjort i samarbeid med AV-avd på HiO. Det blir vurdert om prøver for polsk også kan leveres i denne omgangen. Det er utviklet, spilt inn og relativt omfattende pilotert prøver på albansk og arabisk også, mens det på vietnamesisk, thai, engelsk og spansk foreligger prøver som er spilt inn, men ikke pilotert i særlig grad. For de fem siste foreligger det ikke fonologiske prøver. Avvik Det er avvik fra den opprinnelige prosjektbeskrivelsen og fra de føringene Direktoratet har lagt underveis: Samkjøring av data mellom NAFO og Bredtvet har ikke gått etter</p>

	<p>planen. Dette har ført til merarbeid for NAFO, som har fått ansvar for å samle inn og behandle data for egne prøver på flere språk. Unntaket er delvis samkjøring for tyrkisk. NAFO ønsaker at resultatene for tyrkisk legges til grunn for et felles batteri og at dette ferdigstilles. Videre arbeid i dette prosjektet skal vurderes sammen med Utdanningsdirektoratet og Bredtvet. Foreløpig info fra Bredtvet: NAFOs ordminneprøver er gode, og trolig å foretrekke framfor andre.</p> <p>Lesesenteret ved leder Ragnar Solheim har sagt seg interessert og villig til et eventuelt samarbeid rundt disse prøvene framover. Et slikt samarbeid ville bidra til kvalitetssikring og implementering. Spesialpedagogiska skolmyndigheten har også uttrykt ønske om samarbeid i forhold til del 1 i tiltak 13. Et nordisk samarbeid er interessant på det migrasjons- og spesialpedagogiske feltet.</p>
<p>Tiltak 13: Kartlegging og utredning av elevens ferdigheter og behov Del 2</p> <p>Tiltaket skal bidra til tilpasset opplæring ved kartlegging av leseferdighet på morsmålet.</p>	<p>Det foreligger nå prøver på 12 språk på begynnertrinnet: albansk, arabisk, kurdisk sorani, persisk (farsi), polsk, russisk, somali, spansk, thai, tyrkisk, urdu, vietnamesisk.</p> <p>Skal levere før årsskiftet:</p> <ul style="list-style-type: none"> Spansk for fjerde –femte trinn Somali på fjerde- femte trinn <p>Den siste er gjennomgått på nytt som kvalitetssikring og blir innlevert på nytt etter enkelte rettelser. Prøvene er laget etter mønster fra leseprøvene som er utviklet av Nasjonalt senter for leseforskning og leseopplæring</p> <p>Avvik – dvs senere innlevering enn til årsskiftet</p> <ul style="list-style-type: none"> a) badini/kurmanci - begynnertrinnet b) bosnisk - begynnertrinnet
<p>Tiltak 13: Kartlegging og utredning av elevens ferdigheter og behov</p>	<p>Verktøyet ligger på nettet. Karen er pilotert i ettertid. Det har vært noen feil som nå er rettet opp ved gjennomsyn av to tospråklige lærere i karen. Den opprettede versjonen</p>

<p>Del 3</p> <p>Målbeskrivelse: Se tiltak 20</p>	<p>ligger klar for produksjon. Avvik: Arabisk versjon av leseprøvene er ikke ferdigstilt Pga arabisk ortografi må det lages egne prøver for ordlesing. Mønsteret som brukes i denne prøven kan ikke brukes for arabisk.</p>
<p>Tiltak 15: Stipendordning for lærere fra språklige minoriteter</p> <p>Å bidra til å gjøre det mulig for minoritetsspråklige lærere som arbeider i skolen uten formalkompetanse, eller som har utenlandsk lærerutdanning og trenger supplerende utdanning, å oppnå formalkompetanse</p>	<p>NAFO behandler våren 2009 92 søknader fra 51 kommuner og en fylkeskommune. Det ble tildelt 50 nye stipender til 32 kommune og 1 fylkeskommune. I tillegg er tidligere tilsagn for 2009 til 36 stipendmottakere i 26 kommuner effektivt. NAFO har fordelt kr 6 417 000 i bindinger og nye tildelinger våren 2009. I perioden 2004 - 2009 har i alt 295 minoritetsspråklige lærere mottatt stipend. Pr 10.desember 2008 har 48 skoleeiere, fordelt på alle fylker, rapportert om at 114 stipendmottakere har fullført utdanningen. Personer som har fått innvilget stipend, men som ikke får studieplass eller som ikke har arbeid i kommunen som har søkt om stipend skoleåret stipendet er tildelt for, fører til at det er færre stipend enn det som er tildelt som kan utløses.</p>
<p>Tiltak 16: Bedre samarbeid mellom hjem og skole.</p> <p>Tiltaket sees i sammenheng med tiltak 4 (utprøving av modeller for opplæringen), tiltak 20 (ungdom med svak grunnopplæring fra hjemlandet og kort botid i Norge) og tiltak 30 (familielæring), og inngår som en naturlig del av metoder innenfor familielæring, med et ressursperspektiv på foreldre og familie.</p>	<p>NAFO har holdt kurs og veiledningsmøter for lærerutdannere, lærere, skoleledere barnehageansatte og kommunalt ansatte innen oppvekst. Kursene skal blant annet bidra til kompetanseheving og utvikling av tiltak som skal bedre hjem-skolesamarbeid og bidra til å etablere foreldrenettverk. Skoleeiere og skoleledere oppfordres gjennom NAFOs nettverk til etablering av foreldrenettverk, og NAFO tilbyr sin kompetanse i kursing av foreldre og etablering av nettverk. Det arbeides også direkte mot foreldregruppen, gjennom etablering ressursnettverk og kursing av minoritetsspråklige foreldre. NAFO informerer også om FUG og materiell de har utviklet på flere språk.</p> <p>Ressursnettverk er nå etablert i sju kommuner (Bergen, Bodø, Fredrikstad, Oslo, nedre Romerike, Drammen og Trondheim).</p> <p>Det er utarbeidet digitale læringsressurser fra tiltaket. Filmselskapet Snøball har filmet fra Kjølberg skole i Fredrikstad: <i>Gode rutiner for hjem-skole samarbeid med minoritetsspråklige foreldre</i></p> <p>NAFO har ansvaret for et nytt prosjekt med fokus på hjem-skole samarbeid, som skal vare fra 2009 – 2011: <i>Utprøving av ulike former for foreldresamarbeid på skoler med mange minoritetsspråklige familier</i></p> <p>Åtte skoler fra ulike nivåer deltar i prosjektet.</p> <p>NAFO finansierer også MiR sentralt og forskningsprosjekt om minoritetsforeldre.</p> <p>NAFO har utarbeidet veilederen "Minoritetsspråklige barn og unge på skole i foreldrenes</p>

	opprinnelsesland".
Tiltak 19: Gjennomføring i videregående opplæring	Temaet er sentralt i alle aktiviteter NAFO driver innenfor videregående opplæring. I tillegg har NAFO i 2009 satt i gang et prosjekt ved Thor Heyerdahl vgs i Vestfold og Åssiden vgs i Buskerud om hvordan videregående skole ivaretar §3-12 i opplæringsloven. Lærere i videregående opplæring deltar på kursene NAFO arrangerer om bruk av læreplanene, veiledningsheftet og kartleggingsmaterialet.
Tiltak 20: Ungdom med svak grunnopplæring fra hjemlandet og kort botid i Norge Ferdigstilling av kartleggingsverktøy for skolebakgrunn og faglige ferdigheter Utprøving av leksehjelp, karriereveiledning, sosialpedagogisk rådgivning, Foreldresamarbeid og tilpasset opplæring for minoritetsspråklige elever med lite skolebakgrunn og kort botid Framskaffing av kunnskap om modeller for opplæring av minoritetsspråklige elever med kort botid og lite skolebakgrunn også utenfor prosjektet.	Tiltaket består av tre deler: 1) <i>Kartlegging av opplæringstilbudet</i> til denne gruppa i Norge. Denne kartleggingen er gjennomført og det er utarbeidet to rapporter som oppsummerer informasjonsinnhentingen. 2) <i>Utvikling av kartleggingsverktøy</i> . Kartleggingsverktøyet er ferdigstilt og ligger på NAFOs hjemmesider (som en del av informasjonspakken). http://www.hio.no/Enheter/NAFO/Kartleggingsmateriell/Kartleggingsmateriell-nyankomne-minoritetsspraaklige-ungdommer 3) <i>Utvikling av opplæringsmodeller</i> . Modellutviklingen skjer i fire fylker: <i>Hordaland</i> (Nygård skole og Årstad videregående skole: "La oss få prøve") <i>Rogaland</i> (Johannes læringscenter og Sola videregående skole) <i>Møre og Romsdal</i> (Fræna videregående skole: Frænamodellen) og <i>Oslo</i> : Holtet videregående skole ("Bedre tilpasset opplæring i norsk, engelsk og matematikk i grunnskoleopplæring for minoritetsspråklig ungdom 16 – 20 år" og Sofienberg videregående skole ("Elevmedvirkning og foreldresamarbeid i grunnskoleopplæring for minoritetsspråklig ungdom 16-20 år"). Prosjektet er avsluttet. Avslutningskonferanse/spredningskonferanse er gjennomført på Høgskolen i Oslo: 30.november 2009. Det er utarbeidet digitale læringsressurser fra tiltaket. Filmselskapet Snøball har filmet fra prosjektet på Årstad og Nygård. Evaluerings: Skolene har sendt sluttrapport med beskrivelse av modellene etter gitt mal. NAFO har utviklet spørreskjema og bistått skolene i gjennomføring av egnevaluering. NAFO skriver sluttrapport som skal foreligge innen 1.1.2010.
Tiltak 22: Bachelorutdanning for tospråklige	Nettverket HINO (Høgskolen i Norge) som samarbeider om BA for tospråklige lærere, får ikke

<p>lærere</p>	<p>driftstøtte fra KD. NAFO drøfter med Direktoratet/KD om overtakelse av driften av nettverket. Høgskolene som deltar i prosjektet fortsetter arbeidet med å tilby BA for tospråklige lærere.</p>
<p>Tiltak 25: Etter-og videreutdanningstilbud for å øke kompetansen i flerkulturelt arbeid.</p>	<p>NAFO oppfordrer til økt satsing på etter-og videreutdanning innenfor feltet i alle sammenhenger vi har kontakt med UH-sektoren. En del høgskoler/universiteter samarbeider tett med NAFO-medarbeiderne i prosjektsammenheng, og vi har stor tro på at dette vil bidra til økt aktivitet i sektoren. NAFO lager også oversikter over relevante videreutdanningstilbud som vi legger ut på hjemmesidene våre.</p>
<p>Tiltak 28: Fængselsundervisning</p> <p>Bedre norskopplæringen for språklige minoriteter i fengsel Samarbeid om opplæringen i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere Utvikle rådgivende planer for den enkelte Lage veiledningsmateriell om undervisningens omfang, metodikk og organisering Gi tilbud om kompetanseutvikling for ansatte ved skolene i fengsel</p>	<p>Fylkesmannen i Hordaland har et overordnet ansvar for opplæring i kriminalomsorgen. Utdanningsavdelingen her foreslo i 2007 at Grønland voksenopplæringscenter (GVO), som er knyttet til Oslofengslene, og Jessheim videregående skole – avdeling Ullersmo fengsel inngikk et samarbeid med sikte på å bedre norskopplæringen for innsatte med minoritetsbakgrunn. Samarbeidet ble koordinert av NAFO, med et overordnet ansvar for tiltakene i strategiplanen. Det ble opprettet en arbeidsgruppe, ledet av NAFO, med medlemmer fra de to fængselskolene, fra Vox og fra Bredtvet kompetansesenter. Det ble også opprettet en referansegruppe med medlemmer fra Fylkesmannen i Hordaland, NAV, Justis- og politidepartementet og Utdanningsetaten i Oslo kommune .</p> <p><i>Avvik:</i> Referansegruppen har vært innkalt til flere møter i hele prosjektperioden, men medlemmene har bare hatt sporadisk fram møte og aldri møtt samlet.</p> <p>Ved de to skolene ble det iverksatt utviklingsarbeid.</p> <p><i>Avvik:</i> Samarbeidstemaet ble, på grunn av mangfoldet i fangesammensetningen, utvidet til å gjelde mer enn bare opplæring i norsk og samfunnskunnskap.</p> <p><u>Tiltak ved Jessheim videregående skole, avdeling Ullersmo fengsel:</u> Begrepsdatabase. Språkpermen, Ressurshettet og Datakortet – spesielt tilrettelagt for språklige minoriteter <u>Tiltak ved Grønland voksenopplæringscenter:</u> Magasinet. Kurspakke – et opplæringsstilbud for utlendinger. Alternativ kommunikasjon – en metode i praktisk-estetiske fag (PES) for elever uten norsk og engelskkunnskaper Som et grunnlag for å utvikle individuelle planer for den enkelte, er det både ved GVO og Ullesrsmo utviklet kartleggingsrutiner, der eksisterende kartleggingsverktøy er tatt i bruk og tilpasset opplæringen i fengsel.</p> <p>Idéhefte ferdigprodusert i november 2009 . Idéheftet gir eksempler på konkrete undervisningsopplegg, organisering, kartlegging og kompetanseoppbygging i personalet,</p>

	<p>og kan dermed være et utgangspunkt for utviklingsarbeid – både innen opplæringen i kriminalomsorgen, men også innen andre opplæringsinstitusjoner. Idéheftet er lagt ut på NAFOs hjemmeside: http://www.hio.no/Enheter/NAFO/Ressursbank/Idehefte-om-opplaering-i-fengsel 27.11.09 ble det arrangert nasjonal, åpen avslutnings –og sprednings-konferanse for lærere i kriminal-omsorgen. 63 lærere fra 25 opplæringssteder i 14 fylker var til stede, samt 10 deltakere fra 8 virksomheter i oppl.systemet utenfor kriminalomsorgen, 1 fra Utdanningsforbundet og 2 studenter. 12.11.09 deltok prosjektskolene på FOKOs årlige seminar, der de på sesjonsforedrag med 25 deltakere orienterte om utviklingsprosjektene. (FOKO: Forum for opplæring i kriminalomsorgen) I løpet av prosjektperioden er det opprettet fagnettverk for lærere i kriminalomsorgen, med fokus på opplæring av minoritetsspråklige: Faglig og pedagogisk diskusjon og erfaringsdeling på læringsplattformen Its learning og fagsamlinger. Fagkoordinator: Signy Selaihi, Grønland voksenopplæringscenter: signy.selaihi@gronland.oslovo.no</p>
<p>Tiltak 30: Familielæring</p> <p>Tiltaket skal søke å utvikle familielæring som metode i forhold til voksnes rolle i barns læring. Tiltaket handler om å fremme gode opplæringssituasjoner der flere generasjoner deltar.</p>	<p>Tiltaket ses i sammenheng med tiltak 4 og 16 Det er etablert et koordinerende utvalg for ulike familielæringsaktiviteter i Norge. Det koordinerende utvalget besto, fram til høsten 2009, av representanter for Utdanningsdirektoratet, FUG, IMDI, VOX og NAFO. Etter 1.05.08 har Utdanningsdirektoratet trukket seg ut av utvalget, og høsten 2009 trakk IMDI og VOX seg pga. kapasitetsproblemer. Videre arbeid i samordningsgruppa skal drøftes med Utdanningsdirektoratet, da det bare er NAFO og FUG igjen. Samordningsgruppa driftes av NAFO. Det har vært avholdt fire møter i 2009. Utvalget anses som svært viktig for å sikre en systematisk og samordnet utvikling av Familielæring i Norge. Det ble avholdt nasjonal konferanse om familielæring i Tønsberg 3.06 2009. 130 deltakere. Konferansen fikk betydelig støtte og bidrag fra Fylkesmannen i Vestfold og Høgskolen i Vestfold. Ved høgskolen i Vestfold er det gjennomført videreutdanning innenfor Familielæring. 30 studenter avsluttet studiet mai 2009. Representanter fra koordineringsutvalget har sittet i referansegruppe for dette videreutdanningstilbudet.</p>

	NAFO legger også Familielæring inn i den etterutdanningen senterets medarbeidere driver. NAFO har også forelest på videreutdanningen i Familielæring på HiVe om: Familien som læringsarena. I tillegg har NAFO hatt kurs for ansatte på skoler, bibliotek, helsestasjon og PPT om: Familielæring”.
Tiltak 33: Nettbaserte tjenester	Temaområdet flerkulturell skole er overført til NAFO og integrert i hjemmesidene der de ulike temaene naturlig hører hjemme. NAFO er med på Direktoratets samarbeid om nettsiden tema modersmål (sammen med Utdanningsdirektoratet og Mydigheten for skolutveckling i Stockholm.
Tiltak 36: Internasjonalt samarbeid Samarbeid med miljøer som arbeider med flerkulturelle spørsmål. Vi samarbeider tett med UC2-Videncenter for tosprogethed og interkulturalitet i CVU (København) og Nationellt Centrum för sfi och svenska som andraspråk (Stockholm).	23.og 24. April 2009 var NAFO vertskap for felles møte for de nordiske sentrene. Temaene for møtet var: Ulike implementeringsstrategier (hvordan nå våre målgrupper?), spesialundervisning for minoritetsspråklige, arbeid med læreplaner (andrespråksperspektiv og flerkulturelle perspektiver), voksenopplæring (inkludert opplæring i fengsel), kartlegging av språklig ferdigheter (hva gjøres i de ulike land?), tiltak for utvikling av morsmål og andrespråk i barnehage og skole, kompetanseutvikling/etterutdanning av lærere og arbeid for å motvirke frafall i videregående opplæring. Det planlagte felleskurset for lærere ble utsatt til 2010 grunnet omorganisering i UC2 som skal være arrangør. NAFO har ellers hatt møter med delegasjon fra OECD (Migrant Education).
Tiltak 37: Årlige konferanser og seminarer i strategiplanens levetid	Konferansen ble gjennomført 22. og 23. oktober 2009 på Høgskolen i Oslo. Det var 327 deltakere, og det var mange på venteliste. Evalueringen viste at konferansen var svært vellykket, spesielt på det faglige innholdet.

5. Andre oppdrag fra Utdanningsdirektoratet (listet opp særskilt i oppdragsbrevet)

Oppdrag	Status, oppnådde resultater og evt. avvik (også økonomiske)	Kortfattet dokumentasjon med evt. lenker
Oppdrag 1: lede utprøving med morsmål som andrespråk og igangsette utprøving med ikke-europeiske språk som fremmedspråk i samarbeid med	Dette er rapport under tiltak 12. Det er Fremmedspråksenteret som har hovedansvaret, mens NAFO inngår i ressursgruppe.	

Fremmedspråksenteret (jf. strategiplanen <i>Språk åpner dører</i>)		
Oppdrag 2: bidra til å samle og systematisere ulike modeller for foreldresamarbeid (jf. oppdrag 52-08 fra Kunnskapsdepartementet til Utdanningsdirektoratet).	Dette er rapportert under tiltak 16.	
Oppdrag 3: utvikle og publisere en veiledning for lærere som skal undervise etter læreplanen i morsmål (jf. oppdrag 47-08 fra Kunnskapsdepartementet og eget oppdragsbrev fra direktoratet i desember 2008). Frist 15.01.09	Veiledningen er ferdigstilt og lagt ut på NAFOs hjemmesider	www.hio.no/nafo
Oppdrag 4: utvikle og publisere et idéhefte om hvordan skolen kan bruke språklig mangfold som ressurs (jf. oppdrag 47-08 fra Kunnskapsdepartementet til Utdanningsdirektoratet og eget oppdragsbrev fra direktoratet i desember 2008).	Heftet er ferdigstilt og ble lagt på NAFOs hjemmesider våren 2009.	www.hio.no/nafo
Oppdrag 5: gjennomføre nasjonalt kompetanse-utviklingsprosjekt i barnehagene (jf. oppdrag fra KD)	Dette er rapportert under tiltak 6.	
Oppdrag 6: slutføre kompetanseutviklingsprosjektet innenfor fengselsundervisningen.	Prosjektet ble avsluttet med erfaringsspredningskonferanse i desember 2009. 75 deltakere fra 25 ulike fengsler. Det er utarbeidet et idéhefte fra prosjektet.	www.hio.no/nafo
Oppdrag 7: notater til Østbergutvalget	Vi har levert notater om spesialundervisning, fengsels-undervisning, kartlegging i barnehagen, barn i asylmottak, læremidler og om tiltak 20.	

Oppdrag 8: Innspill til lesesatsingen	Vi har levert notat til Direktoratet i forbindelse med denne satsingen og bibliotek.	
--	--	--

6. Oppdrag fra andre oppdragsgivere som er utført i 2009 av senteret

Utdanningsdirektoratet ønsker en kortfattet oversikt over hvilke andre oppgaver senteret har gjennomført på oppdrag av / finansiert av andre enn Utdanningsdirektoratet. Oppdragenes relevans i forhold til senterets mandat skal synliggjøres.

Her har NAFO ingen oppdrag bortsett fra de fra Østbergutvalget som nå går via Direktoratet.

7. Årsregnskapet.

Dette følger i eget notat.